

Dohodak i sreća hrvatskih građana

Bliml, Žana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:821931>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij (*Financijski menadžment*)

Žana Bliml

DOHODAK I SREĆA HRVATSKIH GRAĐANA

Završni rad

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni prijediplomski studij (*Financijski menadžment*)

Žana Bliml

DOHODAK I SREĆA HRVATSKIH GRAĐANA

Završni rad

Kolegij: Makroekonomija

JMBAG: 0067555613

E – mail: zplavsic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Đula Borozan

Osijek, 2024.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics and Business in Osijek

University Undergraduate Study (*Financial management*)

Žana Bliml

INCOME AND HAPPINESS OF CROATIAN CITIZEN

Final paper

Osijek, 2024.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Žana Bliml

JMBAG: 0067555613

OIB: 17945070923

e-mail za kontakt: zplavsic@efos.hr

Naziv studija: Sveučilišni prijediplomski studij (Financijski menadžment)

Naslov rada: Dohodak i sreća hrvatskih građana

Mentor/mentorica rada: prof. dr. sc. Đula Borozan

U Osijeku, 15. srpnja 2024. godine

Potpis Žana Bliml

Dohodak i sreća hrvatskih građana

SAŽETAK

Ekonomija sreće zaokuplja sve veću pozornost znanstvenih istraživanja. U ovom se radu obrađuje ekonomija sreće i temeljni pojmovi povezani s njom. Ekonomija sreće uspoređuje se s tradicionalnim pristupom ekonomiji. U radu se također analizira dinamika razvoja sreće u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2017. – 2023., a u usporedbi s a) 20 najsretnijih zemalja; b) drugim zemljama članicama Europske unije i Ujedinjenim Kraljevstvom; c) drugim izabranim zemljama u regiji. Dodatno su razmotreni i podaci za 2013., 2015., 2018., 2023. godinu.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da, u usporedbi s drugim izabranim zemljama u regiji, Hrvatska je pozicionirana negdje oko "zlatne sredine" što se tiče sreće, dok po tom pitanju prednjači Slovenija. U usporedbi sa zemljama Europske unije, Hrvatska je uglavnom na predzadnjem mjestu s daleko ispodprosječnom razinom sreće. U svjetskom se kontekstu Hrvatska može smatrati i sretnom zemljom (s obzirom na velik broj zemalja uključenih u istraživanju). Čak je u razdoblju 2019. – 2021. bila na 47. (od 146 zemalja) mjestu prema sreći.

Iz rezultata koji su prikazani u ovom radu, razvidno je kako zapravo u posljednjem desetljeću nema povezanosti između rasta BDP-a i rasta indeksa sreće; dapače, ove dvije varijable uglavnom divergiraju u razdoblju 2013. – 2024. Ipak, postoji značajan prostor za unaprjeđenje hrvatske pozicije po pitanju sreće u Europi i svijetu. Rad je obogaćen smjernicama makroekonomske politike za povećanje sreće građana.

Ključne riječi: *bruto nacionalna sreća, ekonomija sreće, mjerenje sreće, održivi razvoj*

Income and happiness of Croatian citizen

ABSTRACT

The economics of happiness is attracting more and more attention from scientific research. This final thesis deals with the economics of happiness and the basic concepts related to it. Happiness economics is compared to the traditional approach to economics. The paper also analyzes the dynamics of the development of happiness in the Republic of Croatia for the period 2017-2023 and compares it with: a) the 20 happiest countries; b) other member states of the European Union and the United Kingdom; and c) other selected countries in the region. Data for 2013, 2015, 2018, and 2023 were additionally considered.

The results of the research indicate that, compared to other selected countries in the region, Croatia is positioned somewhere around the "golden mean" in terms of happiness, while Slovenia leads the way. In comparison with the countries of the European Union, Croatia is mostly in the penultimate place with a far below average level of happiness. In the world context, Croatia can be considered a happy country (considering the large number of countries included in the research). Even in the period 2019-2021, it was ranked 47th (out of 146 countries) in terms of happiness.

From the results presented in this paper, it is clear that in the last decade there is no connection between GDP growth and happiness index growth; on the contrary, these two variables mostly diverge in the period 2013-2024. Nevertheless, there is significant room for improving Croatia's position in terms of happiness in Europe and the world. The work is enriched with macroeconomic policy guidelines for increasing the happiness of citizens.

Keywords: *gross national happiness, happiness economics, measurement of happiness, sustainable development*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ciljevi istraživanja.....	1
1.2. Struktura rada.....	1
2. METODOLOGIJA.....	2
2.1. Metode istraživanja.....	2
2.2. Izvori istraživanja.....	2
3. OPĆENITO O TRADICIONALNOJ EKONOMIJI I EKONOMIJI SREĆE.....	3
3.1. Tradicionalna ekonomija i dohodak.....	3
3.1.1. Definicija dohotka.....	3
3.1.2. Mjerenje bruto domaćeg proizvoda.....	4
3.2. Ekonomija sreće.	6
3.2.1. Definicija sreće.....	6
3.2.2. Mjerenje sreće.....	8
3.3. Ekonomija sreće (suvremeni pristup ekonomiji) i tradicionalni pristup ekonomiji.....	9
4. DINAMIKA RAZVOJA SREĆE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	12
4.1. Analiza sreće.....	12
4.1.1. Dinamika kretanja realnog bruto domaćeg proizvoda.....	12
4.1.2. Dinamika razvoja sreće.....	13
4.2. Hrvatska u međunarodnom okruženju.....	15
4.2.1. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj s najsretnijim zemljama.....	15
4.2.2. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj sa zemljama Europske unije.....	17
4.2.3. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj sa zemljama u regiji.....	22
4.2.4. Efekti sreće u odnosu na ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda.....	23
4.3. Makroekonomska politika u funkciji povećanja sreće građana.....	25
5. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	29
POPIS TABLICA.....	33
POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA.....	33
POPIS SLIKA.....	33

1. UVOD

Svakom je ugodnije biti u društvu nekog sretnog nego nesretnog. Svaki čovjek osobno doživljava sreću, a sretni trenutci postaju još veći kada se dijele. Čovjekova sreća relativno je novi predmet istraživanja i ekonomske znanosti. S mikroekonomskog aspekta, trgovac se raduje kada sretni kupac potroši možda malo više novca nego što je planirao, a s makroekonomskog aspekta, sreća itekako ima utjecaj na realni bruto domaći proizvod, neizostavan makroekonomski pokazatelj. Ovaj se rad fokusira na dohodak i sreću hrvatskih građana, što je i predmet ovog rada. Opći je dojam kako su građani u Hrvatskoj više nesretni nego sretni, čak i rezignirani. Radom se nastoji ustvrditi je li to točno te postoje li načini, i koji su instrumenti na raspolaganju u kontekstu makroekonomskih politika koji mogu utjecati na povećanje sreće građana. Ova tematika nije korisna isključivo za znanstvenu zajednicu, već i za praktičare koji mogu utjecati na povećanje sreće građana, što bi u konačnici rezultiralo povećanjem kvalitete života, ali i povećanjem atraktivnosti Hrvatske kao zemlje u koju mladi i mlade obitelji žele doći raditi. Kao što je vidljivo, motivacije za istraživanja u ovom području, koja imaju izravan učinak na brojna druga područja (poput demografije), zbilja ne nedostaje.

1.1. Ciljevi istraživanja

Glavni su ciljevi ovog završnog rada prikazati dinamiku razvoja sreće u Republici Hrvatskoj, usporediti ju s izabranim državama, detektirati što to utječe na sreće stanovništvo te formulirati sugestije makroekonomskoj politici za povećanje sreće građana.

1.2. Struktura rada

Rad se sastoji od pet poglavlja. Prvim se poglavljem čitatelja uvodi u rad. U drugom poglavljju dana je metodologija rada. U trećem poglavljju govori se općenito o ekonomiji sreće. Određeni su temeljni pojmovi, metrika sreća i ekonomija sreće. U četvrtom se poglavljju analizira dinamika razvoja sreće u Republici Hrvatskoj. Usporedba je izvršena s drugim zemljama u regiji i zemljama Europske unije (EU). Peto poglavljje je zaključak.

2. METODOLOGIJA

U ovom se poglavlju razmatra metodologija izrade rada. Navedene su metode korištene prilikom pisanja rada i izvori istraživanja.

2.1. Metode istraživanja

U svrhu izrade rada rabljene su sljedeće metode: metoda kompiliranja (sagledavanje i konzultiranje više različitih izvora), metoda deskripcije (za opisivanje pojava), metoda komparacije (uglavnom radi usporedbe rezultata analiza), metode analize i sinteze (Zelenika, 1998; Horvat, 2023).

Metoda kompiliranja rabljena je prilikom sagledavanja literature i konzultiranja različitih izvora. Metoda analize predstavlja takvu metodu kod koje se složeni pojmovi poput sreće, mjerenja sreće ili bruto nacionalne sreće raščlanjuju na sastavne dijelove kako bi se mogle lakše uočiti veze i odnosi koje postoje između njih. Metoda analize koristi se zajedno s metodom sinteze kako bi se u konačnici objedinili i prikazali sumirani rezultati i zaključci.

Metoda komparacije uporabljena je mahom u empirijskom dijelu rada kada su se uspoređivali podaci za različite zemlje. U empirijskom dijelu rada provedena je također analiza statističkih podataka. Provedena je i analiza trenda za varijable kao što su BDP i indeks sreće. Za lakšu vizualizaciju podataka rabljena je grafička metoda.

2.2. Izvori istraživanja

Iako je ekonomija sreće relativno mlada u znanosti, broj istraživanja koji se bave ovim područjem značajan je i mnogobrojan. Dostupnih izvora ima napretek upravo zato što je tematika atraktivna i vrlo aktualna. Rad je napravljen na temelju sekundarnih podataka. Velika većina izvora korištenih prilikom pisanja rada dolaze iz anglofonog govornog područja. Upotrijebljeni su različiti znanstveni i stručni članci, različite knjige te drugi dostupni i relevantni izvori, primjerice baze podataka relevantnih institucija. Cjelokupan popis dan je na kraju rada.

3. OPĆENITO O TRADICIONALNOJ EKONOMIJI I EKONOMIJI SREĆE

Postoji razlika između pogleda na ekonomiju koju zagovaraju tradicionalni ekonomisti i oni koji ekonomiju nastoje sagledati kroz ekonomiju sreće.

3.1. Tradicionalna ekonomija i dohodak

Ekonomija je društvena znanost. S aspekta poduzeća, tradicionalna je ekonomija usmjerena maksimizaciji profita, a s aspekta cijele zemlje na što veći realni bruto domaći proizvod (BDP, engl. *Gross Domestic Product*, GDP). Upravo je pitanje važnosti profita poduzeća i maksimiziranja BDP-a (možda) nauštrb sreće zaposlenika i građana predmet novijih znanstvenih rasprava koje na neki način nastoje posložiti prioritete za društvo općenito – je li važniji profit ili sreća, i moraju li oni nužno biti u nesuglasju.

3.1.1. Definicija dohotka

BDP ekonomski je pokazatelj koji se smatra najboljom pojedinačnom mjerom gospodarskog stanja društva. Kada se želi dati ocjena nekoj nacionalnoj ekonomiji, uglavnom se razmatra zbroj dohodaka svih subjekata ekonomije, stoga u tu svrhu služi upravo BDP (Krueger, 2009).

Kada se razmatra BDP, treba naglasiti kako postoje nominalni i realni BDP. Nominalni BDP izražava se u tekućim tržišnim cijenama i mijenja se pod utjecajem fizičkog obujma dobara i usluga te tržišnih cijena, dok se realni BDP izražava u stalnim cijenama i mijenja se isključivo pod utjecajem fizičkog obujma proizvodnje i usluga (Stutely, 2007). Odnos između nominalnog i realnog BDP-a naziva se BDP deflator, a služi za pretvaranje nominalnog BDP-a u realni. Dijeljenjem nominalnog BDP-a s BDP deflatorom dobiva se realni BDP, a množenjem realnog BDP-a s BDP deflatorom, dobiva se nominalni BDP (Krueger, 2009: 11):

$$\text{realni BDP} = \frac{\text{nominalni BDP}}{\text{razina cijena}}$$

„Nominalni bruto domaći proizvod, BDP, jest ukupna vrijednost robe i usluga proizvedenih u gospodarstvu tokom određenog razdoblja“ (Krueger, 2009: 10).

Realni BDP pokazuje gospodarsku aktivnost neke zemlje, odnosno mjeri se koliko je robe i usluga proizvedeno u tom gospodarstvu u nekom razdoblju (Stutely, 2007).

Razina cijena je zapravo deflator BDP-a. „Deflator BDP-a je jedan od načina mjerenja inflacije, a to je prosječna cjenovna promjena svih dobara koja su uključena u BDP. BDP deflator predstavlja odnos nominalnog i realnog BDP-a u godini, odnosno BDP-a po tekućim cijenama i BDP-a u cijenama bazne godine. Definira se kao prosječna cjenovna promjena svih dobara koja su uključena u BDP“ (Benić, 2016: 23). Stopa promjene BDP deflatora jednaka je stopi inflacije.

Komponente realnog BDP-a su: investicije, državna potrošnja, potrošnja kućanstava i neto izvoz (u otvorenim gospodarstvima, kakva su danas sva). Na temelju kretanja nabrojanih odrednica BDP-a i pokazatelja koji su s tim povezani (npr. podaci o štednji), mogu se dobiti značajne informacije o glavnim pokretačima gospodarske aktivnosti. One se mogu rabiti za formuliranje makroekonomskih politika, te evaluaciju uporabe aktualnih makroekonomskih instrumenata.

3.1.2. Mjerenje bruto domaćeg proizvoda

Kao što je vidljivo iz prethodnog potpoglavlja, realni BDP ovisi o nominalnom BDP-u i razini cijena, odnosno njihov je kvocijent. U tom smislu, važno je zapravo ustvrditi kako se mjeri nominalni BDP, odnosno kako se on izračunava. Uvriježena su tri načina mjerenja nominalnog BDP-a (Krueger, 2009: 25):

- 1) „zbroj vrijednosti proizvodnje svih industrijskih sektora gospodarstva (proizvodna metoda)
- 2) zbroj svih izdataka na robu i usluge svih sektora potrošnje gospodarstva (rashodovna metoda)
- 3) zbroj svih dohodaka u procesu proizvodnje (dohodovna metoda)“.

Iako se ove metode razlikuju, sve tri moraju dovesti do istog rezultata, između ostalog, i zbog načela vođenja knjigovodstva.

„Proizvodna metoda mjeri BDP kao tržišnu vrijednost finalnih proizvoda koji su nastali u gospodarstvu u određenom razdoblju, uglavnom u godini dana. U obračun ulaze finalni proizvodi i usluge, a obračunava se prema konceptu dodane vrijednosti, te se time isključuju kupoprodaje u međufaznoj proizvodnji. Dakle, zbrajaju se samo dodane vrijednosti svih proizvođača, a to su vrijednosti umanjene za vrijednost inputa kupljenih od drugih proizvođača“ (Benić, 2016: 25). U

ovom slučaju, u BDP ulaze i investicije u zalihe (neprodani gotovi proizvodi, poluproizvodi te sirovi materijali), kapitalna dobra (trajna dobra), usluge države (obrana, obrazovanje, zdravstvo). Vrednuju se iako ne prolaze tržišno vrednovanje (Benić, 2016).

Rashodovna metoda sadrži komponente koje su uobičajene za izražavanje realnog BDP-a. Dakle, u tom se slučaju nominalni BDP izračunava kao suma izdataka za dobra i usluge svakog sektora potrošnje: osobna potrošnja (potrošnja kućanstva, engl. *consumption*, oznaka: *C*), (bruto) investicije (engl. *investment*, oznaka: *I*), državna potrošnja (potrošnja države, engl. *government spending*, oznaka: *G*), izvoz (engl. *export*, oznaka: *X*), uvoz (engl. *import*, oznaka: *M*) (Krueger, 2009). U tom slučaju, nominalni se BDP računa kao $Y = C + I + G + (X - M)$. $X - M$ zapravo je neto izvoz pa se može označiti sa *NX* ili *NI*. Oznake u makroekonomiji nisu kod svih autora iste (kao što je, primjerice, slučaj u fizici), zbog čega treba obratiti pozornost kako koji autor definira i označava koju komponentu.

„Proizvodnja robe i usluga stvara dohotke. Oni mogu biti (Krueger, 2009: 28):

- naknade zaposlenicima (plaće i nadnice radnika) ili
- profiti za pojedince koji vode poslove.“

Ovo je podloga za dohodovnu metodu mjerenja BDP-a. Dohodovna metoda mjeri BDP „...zbrajanjem dohodaka primljenih od proizvođača, profita i poreza plaćenih državi i amortizacija“ (Krueger, 2009: 28).

Ovdje se javljaju različiti termini koji nisu isti: neto nacionalni dohodak (NND), neto domaći proizvod (NDP) i nacionalni dohodak (ND). Benić (2016: 20) konstatira kako nacionalni dohodak čine: „...kompenzacija zaposlenima (dohodak radnika – plaće / nadnice, beneficije, doprinosi socijalnom osiguranju i mirovinskom fondu – bez dohotka samozaposlenih), vlasnički dohodci (dohodci od rada i kapitala samozaposlenih), profiti korporacija (razlika između prihoda i troškova korporacija iz koje se plaća porez na dohodak korporacije i dividende dioničarima), neto kamate (razlika između zarađenih kamata od poslovanja i inozemnih izvora i isplaćenih kamata koje pojedinci ostvaruju).“ Krueger (2009: 34) naglašava razliku BDP-a i BND-a: „...za razliku od BDP-a, koji iskazuje vrijednost svega proizvedenog u Hrvatskoj, bruto nacionalni dohodak (BND) iskazuje ukupnu vrijednost roba i usluga koje stanovništvo može potrošiti tokom određenog

razdoblja. Dakle, on obuhvaća BDP i saldo primarnih dohodaka, tj. razliku priljeva i odljeva rada i kapitala s inozemstvom.“ „Amortizacija kapitala predstavlja trošak proizvodnje u nacionalnom gospodarstvu pa njegovo oduzimanje daje neto vrijednost ekonomskih aktivnosti“ (Krueger, 2009: 34). Amortizacija pribrojena neto nacionalnom dohotku (NND) čine BND. Nacionalni dohodak (ND) dobije se tako da se od NND-a oduzmu porezi na dodanu vrijednost i prirezi.

3.2. Ekonomija sreće

Ekonomija sreće je polje u ekspanziji, relativno nova grana ekonomije, sa sve većim brojem studija zbog preklapanja u disciplinama društvenih znanosti (Agrawal i sur., 2023). Ekonomija sreće zbog toga se može promatrati s različitih stajališta. Prema Husnjak (2011: 7), pojam ekonomija sreće upućuje na „...povezanost između materijalnog bogatstva i subjektivnog blagostanja, odnosno sreće.“ Ekonomija sreće „...stavlja u odnos ukupno zadovoljstvo životom, tj. kvalitetu života i ekonomski output odnosno BDP. Taj odnos se može analizirati na način da se kombiniraju različite discipline i područja društvenih znanosti“ (Husnjak, 2011: 7).

3.2.1. Definicija sreće

Sreću je teško definirati i predmetom je brojnih znanstvenih rasprava. Pokušava sažeti jedan od najvažnijih ljudskih osjećaja: unutarnji mir i zadovoljstvo vlastitim životom (Gotise i Upadhyay, 2018). Iako je sreća oduvijek bila briga mislilaca kroz povijest čovječanstva (primjerice, Aristotela¹), u ekonomiji su relativno nova istraživanja koja se bave srećom. Unutar polja društvenih znanosti, ekonomija se zapravo može smatrati najmanje vjerojatnom da će se baviti srećom, budući da su njezina materijalistička sklonost (usredotočenost na stvaranje bogatstva) i koncepcija korisnosti težili isključivanju subjektivnih i nematerijalnih pitanja kao što je sreća (Gotise i Upadhyay, 2018).

Ali, što na kraju krajeva znači "sreća"? Začudo, ova uobičajena i fascinantna riječ izaziva brojne probleme. Filozofija je pokušala odgovoriti na većinu njih tijekom dva tisućljeća. Brojni mislioci,

¹ Prema grčkom filozofu Aristotelu (384. g. pr. Kr. – 322. g. pr. Kr.), jednom od pionira u pokušavanju definiranja sreće, sreća se sastoji u postizanju, tijekom čitavog života, svih dobara – zdravlja, bogatstva, znanja, prijatelja itd. – koja vode do savršenstva ljudske prirode i do obogaćivanja ljudskog života. To od nas zahtijeva da donosimo odluke, od kojih neke mogu biti vrlo teške (Mota, 2022).

filozofi i znanstvenici iznijeli su svoje poglede po pitanju teorija o sreći. Haybron (2011) iznosi tri najutjecajnije:

- hedonizam: sreća proizlazi iz prevlasti ugodnih iskustava nad neugodnima.
- perspektiva emocionalnog stanja: sreća je povezana s našim emocionalnim stanjem, ali može postojati jaz između osjećaja zadovoljstva i pozitivnog raspoloženja. Na primjer, anksiozna osoba koja pojede ukusan kolač kako bi riješila svoju anksioznost očito će doživjeti određeno zadovoljstvo. No moguće je da ta osoba, istovremeno, neće doživjeti sreću zbog svoje stalno prisutne tjeskobe, a možda i zbog dodatnog osjećaja krivnje. Iz zadovoljstva mogu nastati negativne emocije.
- zadovoljstvo životom: osobna, introspektivna i globalna prosudba o tome što ljudsko biće smatra da jest i što je učinilo sa svojim životom. A to može, ali i ne mora biti povezano sa zadovoljstvom ili doživljavanjem pozitivnih emocija. Klasičan primjer je lik nesretnog i nepriznatog umjetnika. Cijelog života beznadan, neshvaćen i melankolik, priznanje za svoj genij dobiva tek na kraju života, ako ne i posthumno.

Kao što je razvidno, definiranje sreće je problematično, a zbog znatne teorijske raznolikosti, neki su autori iznijeli vrlo ekstremna mišljenja. Na primjer, mišljenje da sreća jednostavno ne postoji: „ne pokušavajte postići sreću, samo izbjegavajte nepotrebnu patnju“ (Falissard, 2016 prema: Schopenhauer, 2009).

U nastavku su dane još neke definicije sreće koja nije jednostavan pojam, i različito se definira:

- „mjera u kojoj su ispunjene najvažnije čovjekove potrebe, ciljevi i želje“ (Glicken i Robinson, 2013)
- sreća je glavni cilj ljudskih bića, u isto vrijeme dok imaju ekonomske ciljeve, kao što su rast bogatstva i održivi razvoj (Frey i Stutzer, 2000)
- sreća se odnosi na zadovoljstvo životom, psihološko zdravlje i mentalni napor te u skladu s tim predstavlja mentalni sklop ljudi (Blanchflower i Oswald, 2008)
- sreća se također može smatrati ekonomskim pojmom (Piekałkiewicz, 2017)

- emocionalno stanje koje karakteriziraju osjećaji radosti, zadovoljstva, harmonije i ispunjenja, uključuje pozitivne emocije i životno zadovoljstvo (Svjetsko izvješće o sreći, engl. *World Happiness Report*, dalje u tekstu WHR, 2023)
- maksimiziranje sreće temeljni je cilj pojedinca kada donosi neku odluku. Maksimiziranje sreće usko je povezano, ako ne i identično, maksimiziranju korisnosti na standardni ekonomski način (Rayo i Becker, 2007)

Društva poput Sjedinjenih Američkih Država prepoznaju sreću kao pozitivno stanje visokog uzbuđenja, gdje je sreća optimistična i energična emocija, koja uključuje intenzivne emocije poput uzbuđenja i ushićenja, dok kulture poput Japana sreću definiraju kao pozitivno stanje niske uzbuđenosti, koje uključuje smirenost, opuštenost, mirno stanje uma, bivanje sa svim u harmoniji (Han i sur., 2015). Tako i navedene definicije zapravo otkrivaju djelić onoga što je važno svakom autoru, ali i njegovu kulturološku pozadinu. Sreću će svakako i dalje biti teško definirati, a definicija je zapravo podloga mjerenju sreće kao varijable.

3.2.2. Mjerenje sreće

Metodologija mjerenja sreće vrlo je važna jer rezultati istraživanja sreće mogu biti drugačiji (Ferrer-Carbonell i Frijters, 2004). Brojni su autori uočili i zabilježili različite varijable koje utječu na sreću. Ekonometrijska analiza je primjena matematičkih, statističkih i ekonomskih podataka koji se koriste za donošenje zaključaka o ekonomskim odnosima. Što se tiče ekonomije sreće, ekonometrijska analiza se koristi za otkrivanje čimbenika koji povećavaju i smanjuju kvalitetu života i dobrobit pojedinca (Liberto, 2023). Utvrđivanje blagostanja pojedinca nije lak zadatak jer mjerenje sreće može biti subjektivno.

Istraživači koji proučavaju ekonomiju sreće provode godišnja istraživanja koja od sudionika traže da rangiraju svoju razinu sreće na temelju niza čimbenika kvalitete života. Na primjer, anketa od sudionika traži da rangiraju svoju razinu sreće (ljestvica od 1 do 10) prema čimbenicima kao što su politička sloboda u njihovoj zemlji ili zdravstvena skrb i obrazovanje. Nakon što se odgovori prikupe, ispituju se i analiziraju, što rezultira ocjenom koja mjeri ukupnu sreću određene demografske skupine (Liberto, 2023). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (engl. *Organisation for Economic Cooperation and Development*, OECD) prikuplja podatke o ekonomiji sreće i rangira svoje zemlje članice na temelju čimbenika kao što su stanovanje, prihod, zaposlenost, obrazovanje, okoliš, građanski angažman i zdravlje (OECD, 2024).

Organizacija Gallup, koja obavlja mjerenje za WHR (engl. *World Happiness Report*), „...bavi se mjerenjem razine sreće diljem planeta od 2005. godine, a njihova misija dobiva na važnosti s obzirom na to da sve više vlada naglašava prioritet blagostanja svojih građana. (...) Svjetska rang-lista temelji se na jednostavnom, ali moćnom pitanju, poznatom kao Cantrilova ljestvica². Najbolji mogući život je vrh ljestvice (označen brojem 10), a najgori je na dnu ljestvice, označen brojem 0. WHR izvješće objedinjuje rangove za nasumičan uzorak ispitanika iz pojedine zemlje. Međutim, nova istraživanja upućuju na možebitne promjene u rezultatima kada se koristi malo drugačija metodologija. Primjerice, Nilsson (2004) je vodio tim istraživača iz Švedske, SAD-a i Ujedinjenog Kraljevstva koji je istraživao ova pitanja na uzorku od 1600 odraslih osoba iz Ujedinjenog Kraljevstva. Proveli su eksperiment s pet neovisnih grupa. „Jednoj grupi postavljeno je pitanje što za njih predstavlja vrh ljestvice. Drugoj grupi postavljeno je isto to pitanje, ali bez metafore ljestvice, uključujući sliku ljestvice, i termin "ljestvica" zamijenjen je sa "skala". Studija je otkrila da metafora ljestvice kod ljudi više potiče razmišljanje o moći i bogatstvu, a manje o obitelji, prijateljima i mentalnom zdravlju. Kada je metafora ljestvice izostavljena, ljudi su i dalje razmišljali o novcu, ali više u smislu "financijske sigurnosti" nego u terminima poput "bogatstvo", "bogati" ili "viša klasa". U trećoj grupi, sudionici su interpretirali pitanje iz kojeg su uklonjeni metafora ljestvice te opisi vrha i dna u pitanju. U četvrtoj i petoj neovisnoj grupi, uz prethodno navedene promjene, fraza "najbolji mogući život" zamijenjena je s "najsretniji mogući život" i "najskladniji mogući život". Sudionici u grupama sreće i sklada manje su razmišljali o moći i bogatstvu, a više o širim oblicima blagostanja poput odnosa, ravnoteže između posla i privatnog života te mentalnog zdravlja u usporedbi s ostalim grupama“ (Nilsson, 2024). Ovi rezultati istraživanja važni su jer pokazuje da sugestije koje se koriste prilikom postavljanja pitanja mogu dovesti do različitih odgovora i do različite percepcije ispitanika što se smatra "ispravnim" odgovorom.

3.3. Ekonomija sreće (suvremeni pristup ekonomiji) i tradicionalni pristup ekonomiji

Dok se tradicionalni pristup ekonomiji oslanja na mjerenja realnog BDP-a i potrošnje ili drugih opaženih ponašanja kako bi pokazao nemjerljiv koncept korisnosti ili zadovoljenje materijalnih

² Cantrilova ljestvica, kako ju je Nilsson (2004) jednostavno objasnio: “Zamislite ljestvicu s koracima numeriranim od nule na dnu do deset na vrhu. Vrh ljestvice predstavlja najbolji mogući život za vas, dok dno predstavlja najgori mogući život. Na kojoj biste stepenici rekli da se trenutno nalazite?”

želja i potreba, ekonomija sreće koristi ankete i srodne metode kako bi navela ljude da izravno otkriju svoju razinu zadovoljstva. Ekonomija sreće koristi ekonometrijsku analizu kako bi otkrila koji čimbenici mogu povećati ili smanjiti ljudsko blagostanje i kvalitetu života (Liberto, 2023).

Ekonomija sreće je relativno nova grana istraživanja. *Mainstream* ekonomija dugo se oslanjala na koncept korisnosti, užitak koji ljudi doživljavaju u zadovoljenju želja i potreba. Međutim, budući da subjektivno, unutarnje iskustvo sreće, radosti ili osjećaja nelagode ne može izravno promatrati ili mjeriti vanjski promatrač, ekonomisti se oslanjaju na promatranje ljudskih postupaka kako bi otkrili što uzrokuje intrinzičnu sreću i zadovoljstvo. Kako bi izmjerili ovo zadovoljstvo, ekonomisti koriste različite vidljive zamjene, uglavnom tržišne cijene iskazane u novcu, kako bi pokazali koliku sreću ljudi doživljavaju od raznih ekonomskih dobara ili aktivnosti. Osnovna ideja je da mjerenje iznosa novca koji su ljudi spremni platiti ili prihvatiti za različita dobra i usluge na tržištu pokazuje količinu sreće koju očekuju od tih stvari. To također znači da ekonomisti često koriste pokazatelje kao što su dohodak osobe ili ukupna potrošnja kako bi ukazali na njihovu ukupnu sreću (Veenhoven, 2007) (gotovo da vrijedi da je "sreća novca puna vreća").

Ekonomija sreće pokušaj je prevladavanja određenih nedostataka ovog tradicionalnog pristupa pokušajem izravnijeg mjerenja sreće. Jedan veliki nedostatak tradicionalne teorije jest da budući da se oslanja na promatrane tržišne cijene, količine i prihode, ne može objasniti užitak koji ljudi dobivaju od dobara, usluga, aktivnosti ili pogodnosti koje se događaju izvan tržišta. To znači da će utjecaj na ljudsku sreću svega čime se ne trguje ili ne može trgovati na tržištu biti u najboljem slučaju teško ili nemoguće izmjeriti (DiTella i sur., 1999). Ekonomija sreće, kako bi izbjegla ovu problematiku, oslanja se na anketne upitnike kojima se od ispitanika traži da rangiraju ili ocijene sreću koju osjećaju, ili da otkriju koliko bi mogli biti spremni platiti ili prihvatiti za stvari koje nemaju eksplicitne tržišne cijene. Znanstvenici koji se bave ekonomijom sreće analiziraju i indekse koji prate kvalitetu života u različitim zemljama, fokusirajući se na čimbenike kao što su pristup zdravstvenoj skrbi, očekivani životni vijek, razine pismenosti, političke slobode, BDP *per capita*, troškove života, socijalnu potporu i razine onečišćenja okoliša (Liberto, 2023). Dakle, ovi znanstvenici smatraju da je važno ispitati čimbenike koji utječu na kvalitetu života, izvan tipičnih područja ekonomskih studija kao što su prihod i bogatstvo (DiTella i sur., 1999).

S obzirom na to da je ekonomija sreće relativno nova, javljaju se autori koji kritiziraju ovaj koncept, odnosno smatraju ovako dobivene rezultate manje pouzdanima i nepotrebnom alternativom utvrđenim i provjerenim tradicionalnim metodama. Ekonomija sreće ima nekoliko velikih problema u smislu teorije, metodologije i primjene (Liberto, 2023). Ekonomisti su zapravo tradicionalno izbjegavali metode anketnog istraživanja kao nepouzidane. Poznato je da su ankete sklone brojnim pristranostima. Ispitanici su slobodni dati odgovore prema vlastitom nahođenju i za to ne snose odgovornost ili posljedice, što može dovesti do irelevantnih ili paradoksalnih rezultata. Klasičan primjer ovoga je da će ispitanici u anketi rutinski odgovarati da podržavaju povećanje ukupne potrošnje na javne usluge (primjerice, zdravstvo), ali će također istaknuti da se protive povećanju poreza kako bi platili tu povećanu potrošnju (Ortiz-Ospina i Roser, 2024). Ovakva se problematika kod tradicionalne ekonomije izbjegava.

Mjerenjem sreće kroz promatrane tržišne fenomene, gdje ljudi zbilja osjete posljedice makroekonomskih zbivanja na svojoj novčarki (npr. posljedice inflacije) i moraju priznati oskudicu i praviti kompromise, tradicionalni ekonomski pristup izbjegava ovakve probleme (Liberto, 2023). Rezultati istraživanja ekonomije sreće često su paradoksalni u odnosu na jednostavno mjerenje ljudskog blagostanja korištenjem objektivnijih mjera kao što su prihod, BDP *per capita*, ili izravno promatranje kvalitete ekonomskih institucija. Istraživanje ekonomije sreće općenito je pokazalo da su ljudi u bogatijim zemljama s visokokvalitetnim institucijama obično sretniji od ljudi u zemljama s manje bogatstva i korumpiranijim institucijama (Efendić i Pugh, 2015). Jednostavna usporedba zadovoljstva životom prema samoprocjeni i stvarnog BDP-a *per capita* pokazuje snažnu, pozitivnu korelaciju koja je dosljedna tijekom vremena. Ovo sugerira da jednostavno pozivanje na BDP *per capita* već mjeri sreću i da su pokušaji izravnog mjerenja sreće gubitak vremena (Ortiz-Ospina i Roser, 2024).

Pa ipak, BDP nije uvijek najpovoljniji pokazatelj razvoja dinamike sreće.

4. DINAMIKA RAZVOJA SREĆE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom je poglavlju fokus na dinamiku razvoja sreće u Republici Hrvatskoj. Poglavlje obuhvaća analizu sreće u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na dinamiku razvoja sreće u Hrvatskoj te dinamiku kretanja realnog BDP-a. Potom se promatra Hrvatska u svjetskom, europskom i regionalnom okruženju. Razvidni su i efekti sreće u odnosu na ciljeve održivog razvoja. U konačnici, dane su sugestije kako se djelovanjem pojedinih instrumenata makroekonomskih politika može povećati sreća građana.

4.1. Analiza sreće

Analizom sreće u Republici Hrvatskoj obuhvaćeno je razmatranje dinamike kretanja realnog BDP-a i dinamike razvoja sreće. Za sagledavanje dinamike kretanja realnog BDP-a jasno je da ima više dostupnih podataka te su oni razmatrani u razdoblju od 1995. do kraja drugog kvartala 2023. godine. Podaci za indeks sreće razmatrani su na godišnjoj bazi od 2013. do 2024. godine. Iz rezultata koji su prikazani u ovom poglavlju, razvidno je kako zapravo u posljednjem desetljeću nema povezanosti između rasta BDP-a i rasta indeksa sreće, dapače, ove dvije varijable uglavnom divergiraju u tom razdoblju.

4.1.1. Dinamika kretanja realnog bruto domaćeg proizvoda

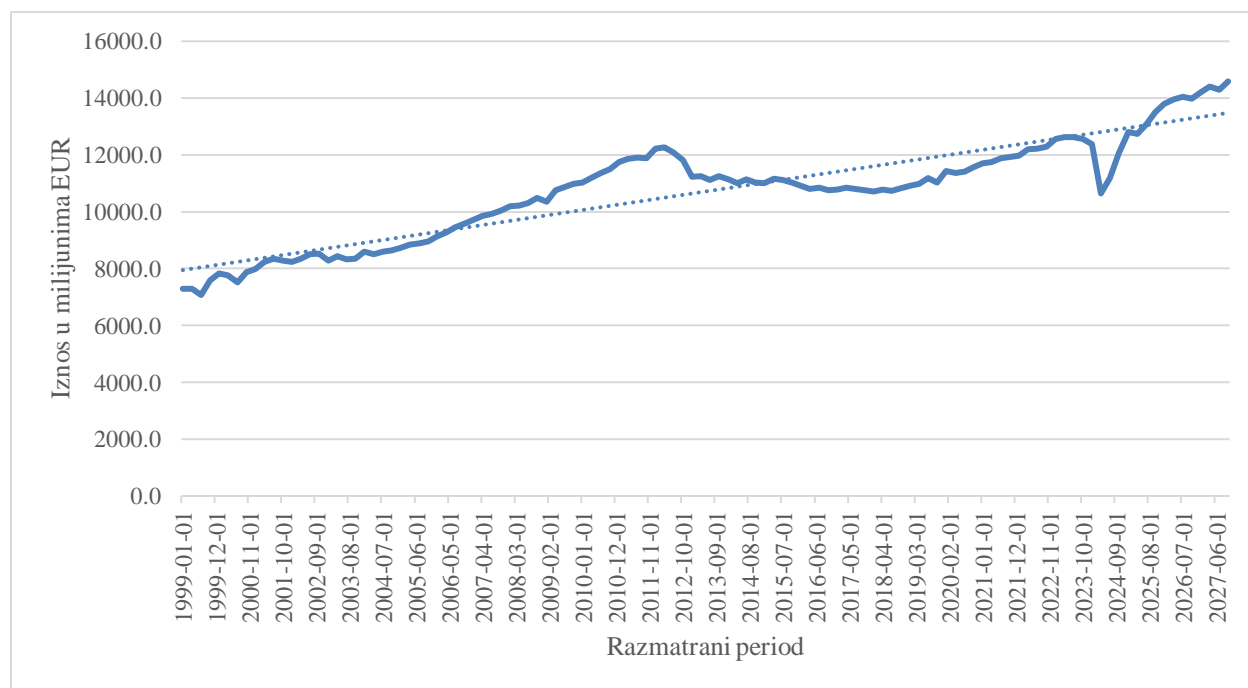
U makroekonomiji smjenjuju se ciklusi ekspanzije i kontrakcije. Tijekom ekspanzije makroekonomski cilj bi bio smanjiti rast kako bi se izbjeglo pregrijavanje ekonomije koja vodi rastu inflacije, rastu cijene nekretnina, prekomjernom iskorištavanju resursa itd.. U fazi kontrakcije makroekonomskim se politikama nastoji potaknuti rast te izbjeći recesija koja izaziva porast nezaposlenosti, kaznenih dijela protiv imovine i osoba, porast broja brakorazvodnih parnica i sl.. U konačnici, svaka država, a time i njezini stanovnici, doživljavaju neku "ekonomsku boljeticu", ovisno o pojedinoj fazi u kojoj se nalazi gospodarstvo.

Jedan od ciljeva makroekonomskih politika svakako je gospodarski rast, a kako bi se to postiglo, kreatori politika na raspolaganju imaju raznovrsne instrumente. Monetarna politika jedna je od takvih politika. Rast stope obvezne rezerve, rast eskontne stope te prodaja obveznica (kontraktijske ili restriktivne operacije na otvorenom tržištu) instrumenti su restriktivne monetarne politike (obratno za ekspanzivnu) (Borožan, 2012).

Realna kamatna stopa r također je pod ingerencijom monetarne politike (Tica, 2020). Cilj monetarne politike je stabilnost cijena.

Realni BDP Y prikazan je krivuljom, dok je pravac aproksimacije (točkasto označen) zadan kao $Y = C + I + G + NI$. Dinamika kretanja realnog BDP-a u Republici Hrvatskoj daje jasan prikaz razdoblja kontrakcije i ekspanzije. Najveća se pozitivna amplituda može uočiti prije financijske krize, krajem 2007. i početkom 2008. godine, dok se najveća negativna amplituda može uočiti u prvom kvartalu 2020. godine kada je svijet pogodila kriza uzrokovana koronavirusom (**grafički prikaz 1.**).

Grafički prikaz 1. Dinamika kretanje realnog BDP-a u RH

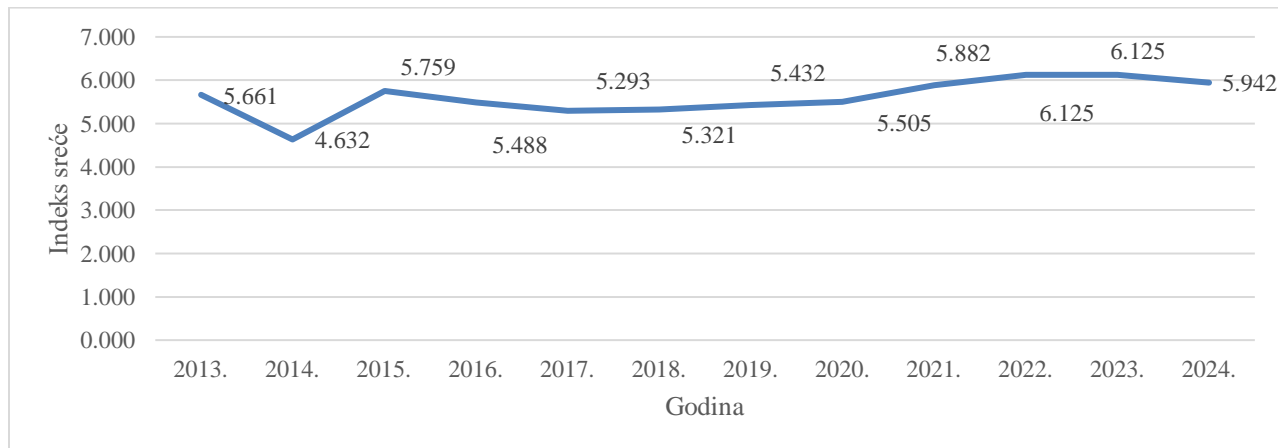
Izvor: vlastita izrada prema FRED, serija podataka: CLVMNACSCAB1GQHR, podaci dani kvartalno [21. 5. 2024.]

4.1.2. Dinamika razvoja sreće

U nastavku se razmatra dinamika razvoja sreće u Republici Hrvatskoj. Kao što je vidljivo, najmanji indeks sreće javlja se 2014. godine i iznosi 4,632. Godine 2022. i 2023. imaju jednak, najveći, koeficijent sreće (iznosi 6,125), što znači da na sreću u Hrvatskoj i nisu utjecala poskupljenja izazvana ratom u Ukrajini. Sreća je kontinuirano rasla i u periodu koji je obuhvatila pandemija

uzrokovana koronavirusom. Prikazan je nacionalni indeks sreće (NIS) kroz godine, od 2013. do 2024. (grafički prikaz 2.).

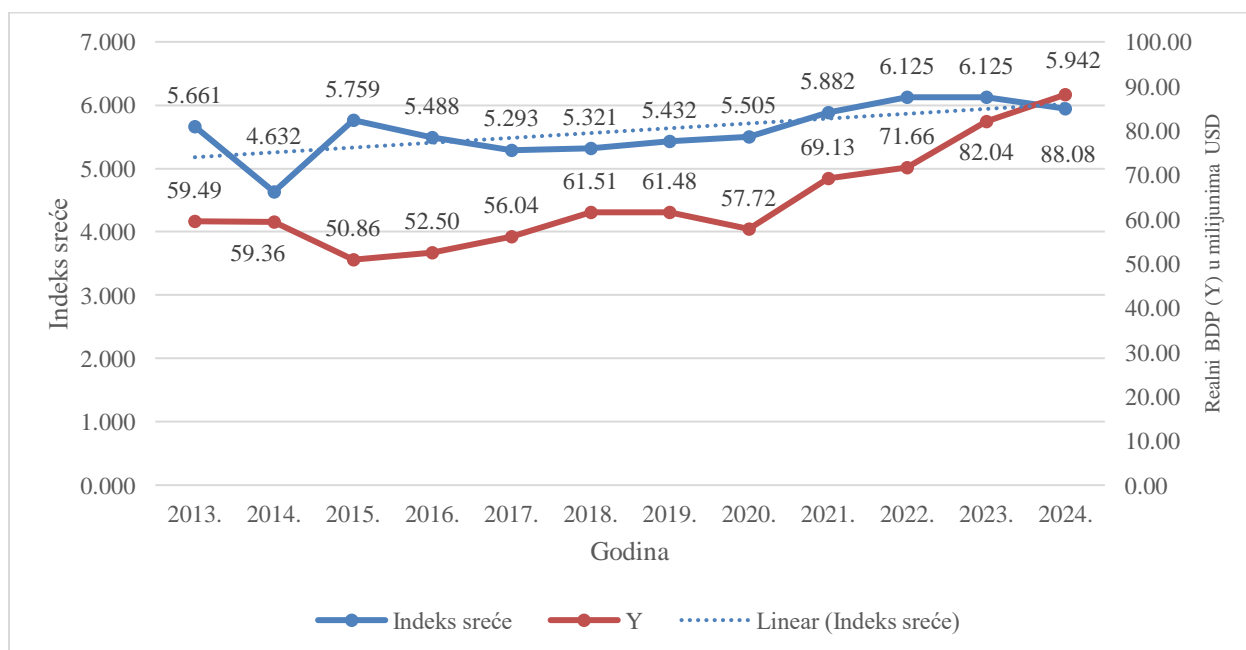
Grafički prikaz 2. World Happiness Report za Republiku Hrvatsku 2013. – 2024.

Izvor: vlastita izrada na temelju podataka iz WHR baze podataka sa: <https://countryeconomy.com/demography/world-happiness-index/croatia> [21. 5. 2024.]

U nastavku se uspoređuje ima li realni BDP utjecaj na sreću Hrvata. Kao što je vidljivo iz grafičkog prikaza, može se zaključiti da zapravo nema značajan utjecaj jer je trend kretanja indeksa sreće gotovo posve linearan (grafički prikaz 3.).

Grafički prikaz 3. Trend kretanja BDP-a i indeksa sreće za 2013. – 2024.

Izvor: vlastita izrada na temelju podataka sa *Statista* (realni BDP Y) i *Country Economy* (indeks sreće) [21. 5. 2024.]

Ovaj prikaz ukazuje kako BDP ili BDP *per capita* zapravo nije dobar pokazatelj sreće u Hrvatskoj; stoga je bolje koristiti neke druge načine mjerenja sreće. Dapače, na grafičkom se prikazu može uočiti kako se sreća i rast BDP-a čak i razilaze, odnosno divergiraju. Zamjetno je to u periodu od 2015. do 2017. godine te od 2019. do 2020. U 2023. sreća je ostala na istoj razini kao i prethodne godine, a BDP se znatno povećao. Tome u prilog govori i koeficijent korelacije koji iznosi 0,580086, što znači da je veza između varijabli BDP i indeksa sreće relativno slaba i pozitivna. Podaci za tekuću godinu kažu da BDP i dalje raste, ali da je sreća građana opala.

4.2. Hrvatska u međunarodnom okruženju

Hrvatska je već više od desetljeća članicom Europske unije te se morala prilagoditi europskom zakonodavnom okviru. Dovelu je to u pitanje brojne običaje koje Hrvate čine sretnima³, ali i nove prilike. Međutim, te nove prilike za lakše zapošljavanje diljem Europske unije, otvorile su prostor za ekonomske migracije, zbog čega značajan dio mladih koristi npr. Erasmus program kao odskočnu dasku karijeri u inozemstvu. To zapravo povlači pitanje starenja stanovništva i demografske slike Hrvatske – Hrvatska je jedna od europskih zemalja koje imaju najstarije stanovništvo, a u zemlji ne postoji dovoljan broj sadržaja za starije građane. S druge strane, značajan kapital koji ima potencijal sliti se u džepove građana i poduzetnika kroz EU fondove te socijalni projekti koji imaju za cilj riješiti lokalne probleme pojedinih skupina, mogu unaprijediti sreću građana, njihove vještine, napredak i boljitak. Ovdje se zapravo pojavljuje i problem upravo zato što se radi o projektima. Primjerice, projekt *Zaželi* kojim se omogućuje ženama u ranjivoj dobnoj skupini da se zaposle kao njegovateljice traje određeno vrijeme; međutim, nakon završetka projekta, one su uglavnom opet nezaposlene. Sve to utječu na sreću građana. U budućim bi istraživanjima zbog toga bilo korisno napraviti usporedbu sreće prije i poslije ulaska u Europsku uniju.

4.2.1. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj s najsretnijim zemljama

U ovom se poglavlju uspoređuje rang zemalja prema sreći za tri različita razdoblja: a) 2017. – 2019.; b) 2019. – 2021.; c) 2021. – 2023. Podaci koji su upotrijebljeni mogu se pronaći u godišnjim izvještajima WHR-a. Kako bi se obuhvatio širi vremenski period sagledanja podataka, oni bi

³ Jedan zanimljiv slučaj je vezan za pečenje rakije. Mađarski slučaj, u kojem je Europska komisija tužila Mađarsku jer je proizvođače rakije za osobne potrebe oslobodila plaćanja trošarine na alkohol, pokazao je kako je sudska praksa suda u Luksemburgu sklona naplatiti i ove minimalne trošarine na alkohol (Krasnec, 2014).

trebali biti ujednačeni za razmatrane godine. Međutim oni to nisu; stoga je fokus usporedbe na posljednjih 7 godina (2017. – 2023.). Kako bi se dao širi kontekst, prvo je dan prikaz rangiranja prema sreći za top 20 zemalja svijeta u odnosu na Hrvatsku (**tablica 1.**).

Tablica 1. Rangiranje država prema sreći – top 20, svjetska razina

Država – RH i top 20	Rangiranje prema sreći [rang u svijetu; ocjena]		
	2017. – 2019.	2019. – 2021.	2021. – 2023.
Finska	1. (7,809)	1. (7,821)	1. (7,741)
Danska	2. (7,646)	2. (7,636)	2. (7,583)
Švicarska	3. (7,560)	4. (7,512)	9. (7,060)
Island	4. (7,504)	3. (7,557)	3. (7,525)
Norveška	5. (7,488)	8. (7,365)	7. (7,302)
Nizozemska	6. (7,449)	5. (7,415)	6. (7,319)
Švedska	7. (7,353)	7. (7,384)	4. (7,344)
Novi Zeland	8. (7,300)	10. (7,200)	11. (7,029)
Austrija	9. (7,294)	11. (7,163)	14. (6,905)
Luksemburg	10. (7,238)	6. (7,404)	8. (7,122)
Kanada	11. (7,232)	15. (7,025)	15. (6,900)
Australija	12. (7,223)	12. (7,162)	10. (7,057)
Ujedinjeno Kraljevstvo	13. (7,165)	17. (6,943)	20. (6,749)
Izrael	14. (7,129)	9. (7,364)	5. (7,341)
Costa Rica	15. (7,121)	23. (6,582)	12. (6,955)
Irska	16. (7,094)	13. (7,041)	17. (6,838)
Njemačka	17. (7,076)	14. (7,034)	24. (6,719)
SAD	18. (6,940)	16. (6,977)	23. (6,725)
Češka	19. (6,911)	18. (6,920)	18. (6,822)
Belgija	20. (6,864)	19. (6,805)	16. (6,894)
Francuska	23. (6,664)	20. (6,687)	27. (6,609)
Kuwait	48. (6,102)	50. (6,106)	13. (6,951)
Litva	41. (6,215)	34. (6,446)	19. (6,818)
Hrvatska	79. (5,505)	47. (6,125)	63. (5,942)

Izvor: obrada autora prema WHR, 2024; WHR 2022; WHR 2020

Napomena: uzorak za: a) 2017.-2019.- 153 zemlje, b) 2019.- 2021.- 146 zemalja, c) 2021.- 2023.- 143 zemlje

Prema tablici 1, vidljivo je kako najsretnijih 20 zemalja u razdoblju 2017. – 2019. uglavnom to ostaje i u sljedećem razmatranom razdoblju, 2019. – 2021. U tom je razdoblju Francuska ipak uspjela ući u top 20, dok je Costa Rica opala na 23. mjesto. U zadnjem razmatranom periodu, 2021. – 2023., SAD i Njemačka se više ne nalaze u 20 najsretnijih zemalja, a tu tu se našle Litva (na 19. mjestu) i Kuwait (na 13. mjestu). Možda iznenađujuće, ali Costa Rica je opet ušla u 20 najsretnijih zemalja u razdoblju 2021. – 2023., i to na 12. mjestu. Nordijske zemlje (Danska, Finska, Norveška, Island) kontinuirano su u svim razmatranim razdobljima u 10 najsretnijih zemalja svijeta.

Hrvatska je u razdoblju 2017. – 2019. bila na 79. mjestu (što je najlošiji rezultat kada se pogledaju druga razdoblja). Ipak, u ovom se periodu u ukupnom uzorku razmatralo 153 zemlje.

Sreća nacije povećala se 2019. – 2021. kada je Hrvatska ušla u najsretnijih 50 zemalja svijeta, iako na začelju (47. mjesto). U tom se periodu u ukupnom uzorku razmatralo 146 zemalja, tako da se može reći kako je Hrvatska u prvoj trećini zemalja prema sreći, iako na njezinom začelju. U zadnjem razmatranom periodu 2021. – 2023., sreća je opet opala, tako da se Hrvatska našla na 63. mjestu u svijetu. U ukupnom se razmatranom uzorku tada našlo 143 zemlje, što Hrvatsku ipak svrstava u prvu polovicu zemalja prema sreći.

4.2.2. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj sa zemljama Europske unije

Potom je dana usporedba s 27 zemalja Europske unije i Ujedinjenim Kraljevstvom. Razvidno je kako postoji kontinuitet u zadnjem i prvom mjestu u cjelokupnom razdoblju (2017. – 2023.). Finci su najsretniji narod (ne samo u EU, nego i na svijetu) (**tablica 2.**).

Tablica 2. Rangiranje država prema sreći – EU i UK

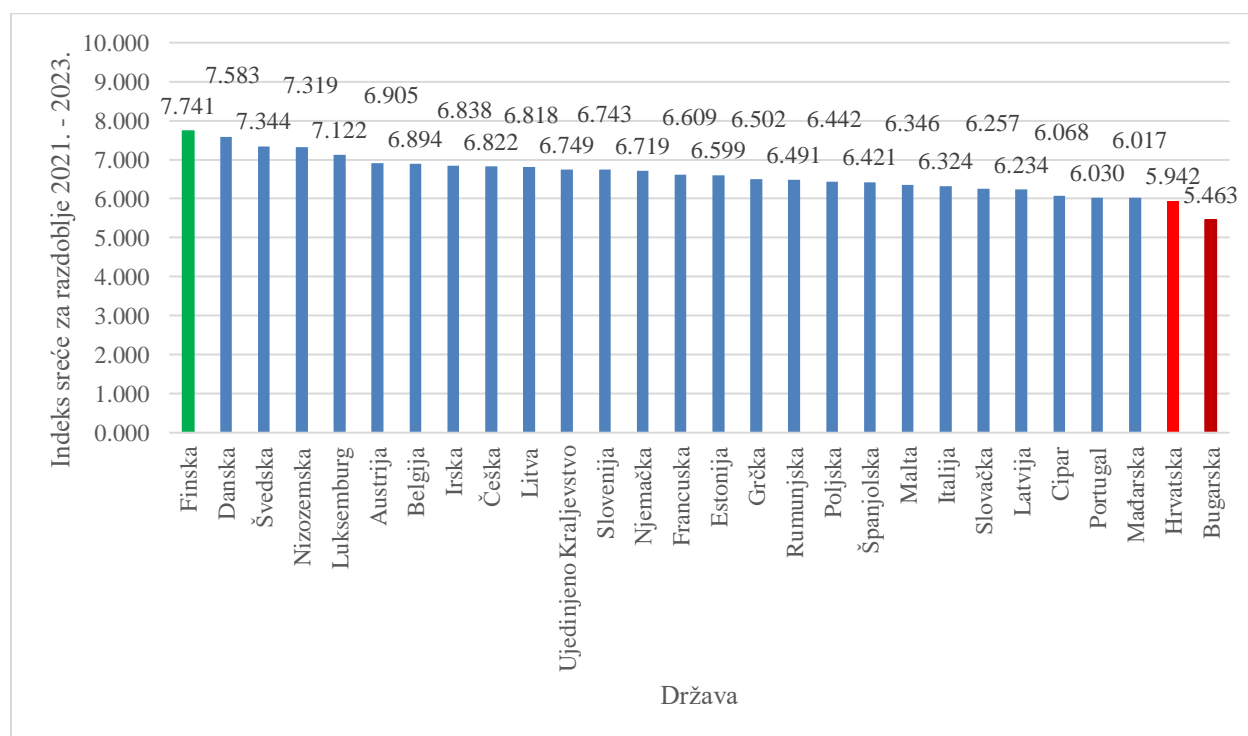
EU 27 + UK	Rangiranje prema sreći [rang u svijetu; ocjena; rang u EU (1-28)]					
	2017. – 2019.		2019. – 2021.		2021. – 2023.	
Austrija	9. (7,294);	5.	11. (7,163);	6.	14. (6,905);	6.
Belgija	20. (6,864);	11.	19. (6,805);	11.	16. (6,894);	7.
Bugarska	96. (5,102);	28.	85. (5,371);	28.	81. (5,463);	28.
Hrvatska	79. (5,505);	27.	47. (6,125);	23.	63. (5,942);	27.
Cipar	45. (6,159);	20.	41. (6,221);	21.	50. (6,068);	23.
Češka	19. (6,911);	10.	18. (6,920);	10.	18. (6,822);	9.
Danska	2. (7,646);	2.	2. (7,636);	2.	2. (7,583);	2.
Estonija	51. (6,022);	22.	36. (6,341);	20.	44. (6,599);	20.
Finska	1. (7,809);	1.	1. (7,821);	1.	1. (7,741);	1.
Francuska	23. (6,664);	13.	20. (6,687);	12.	27. (6,609);	14.
Njemačka	17. (7,076);	9.	14. (7,034);	8.	24. (6,719);	13.
Grčka	77. (5,515);	26.	58. (5,948);	27.	53. (6,502);	24.
Madarska	53. (6,000);	23.	51. (6,086);	25.	56. (6,017);	26.
Irska	16. (7,094);	8.	13. (7,041);	7.	17. (6,838);	8.
Italija	30. (6,387);	15.	31. (6,467);	16.	41. (6,324);	19.
Latvija	57. (5,950);	24.	42. (6,180);	22.	46. (6,234);	22.
Litva	41. (6,215);	18.	34. (6,446);	18.	19. (6,818);	10.
Luksemburg	10. (7,238);	6.	6. (7,404);	4.	8. (7,122);	5.
Malta	22. (6,773);	12.	33. (6,447);	17.	40. (6,346);	18.
Nizozemska	6. (7,449);	3.	5. (7,415);	3.	6. (7,319);	4.
Poljska	43. (6,186);	19.	48. (6,123);	24.	35. (6,442);	16.
Portugal	59. (5,911);	25.	56. (6,016);	26.	55. (6,030);	25.
Rumunjska	47. (6,124);	21.	28. (6,477);	14.	32. (6,491);	15.
Slovačka	37. (6,281);	17.	35. (6,391);	19.	45. (6,257);	21.
Slovenija	33. (6,363);	16.	22. (6,630);	13.	21. (6,743);	12.
Španjolska	28. (6,401);	14.	29. (6,476);	15.	36. (6,421);	17.
Švedska	7. (7,353);	4.	7. (7,384);	5.	4. (7,344);	3.
Ujedinjeno Kraljevstvo	13. (7,165);	7.	17. (6,943);	9.	20. (6,749);	11.
Prosjek	6,552	/	6,643	/	6,619	/

Izvor: obrada autora prema WHR, 2024; WHR 2022; WHR 2020

Na razini EU, Bugari su najmanje sretni. Ipak, Hrvatska nije daleko od Bugarske. U dva je razdoblja (2017. – 2019.; 2021. – 2023.) bila na predzadnjem mjestu. Odstupanje od ovog trenda vidljivo je samo 2019. – 2021. kada se Hrvatska malo "popela" na ljestvici i smjestila na 23. mjestu. Osim Bugarske, u tom su razdoblju od Hrvata manje sretni bili Grci, Mađari, Poljaci i Portugalci (**tablica 2.**). Generalno gledajući, stanovnici EU zemalja (uključivo i UK), bili su najsjretniji u razdoblju 2019. – 2021. (prosječna ocjena 6,643), dok su najnesretniji bili u razdoblju 2017. – 2019. (prosječna ocjena 6,552).

Ilustracije radi, u nastavku je dan grafički prikaz iz kojeg je jasno vidljivo kako je u zadnjem periodu (2021. – 2023.) sreća porasla u sljedećim zemljama u odnosu na prethodno razmatrani period: Sloveniji, Rumunjskoj, Portugalu, Poljskoj, Latviji, Litvi, Grčkoj, Estoniji, Bugarskoj i Belgiji (**grafički prikaz 4.**).

Grafički prikaz 4. Sreća u EU 27 i UK u razdoblju 2021. – 2023.

Izvor: izrada autora prema WHR, 2024; WHR 2022; WHR 2020

Države u kojima su stanovnici bili iznadprosječnu sretni s obzirom na razmatrano razdoblje su:

- A) Za 2017. – 2019.: Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Nizozemska, Malta, Luksemburg, Austrija, Belgija, Irska, Češka, Danska, Finska, Francuska, Njemačka

B) Za 2019. – 2021.: Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Nizozemska, Luksemburg, Austrija, Belgija, Irska, Češka, Danska, Finska, Francuska, Njemačka (sve isto u odnosu na prethodno razdoblje, osim Malte)

C) Za 2021. – 2023.: Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Slovenija, Nizozemska, Luksemburg, Litva, Austrija, Belgija, Irska, Češka, Danska, Finska, Njemačka.

U razdoblju 2021. – 2023. vidljivo je da su se neke nove zemlje pojavile na popisu iznadprosječno sretnih (Litva i Slovenija), a s popisa su nestale Francuska i Malta u odnosu na prethodna razdoblja.

U nastavku, **tablica 3.**, napravljena je usporedba za nekoliko odabranih godina (2013., 2015., 2018., 2023., 2024.).

Tablica 3. Indeks sreće u odabranim godinama u EU

EU 27 + UK	Bruto nacionalna sreća (indeks bruto nacionalne sreće)				
	2013.	2015.	2018.	2023.	2024.
Austrija	7,369	7,200	7,139	7,097	6,905
Belgija	6,967	6,937	6,927	6,859	6,894
Bugarska	3,981	4,218	4,933	5,466	5,463
Hrvatska	5,661	5,759	5,321	6,125	5,942
Cipar	6,466	5,689	5,762	6,130	6,068
Češka	6,290	6,505	6,711	6,845	6,822
Danska	7,693	7,527	7,555	7,586	7,583
Estonija	5,426	5,429	5,739	6,455	6,448
Finska	7,389	7,406	7,632	7,804	7,741
Francuska	6,764	6,575	6,489	6,661	6,609
Njemačka	6,672	6,750	6,965	6,892	6,719
Grčka	5,435	4,857	5,358	5,931	5,934
Mađarska	4,775	4,800	5,620	6,041	6,017
Irska	7,076	6,940	6,977	6,911	6,838
Italija	6,021	5,948	6,000	6,405	6,324
Latvija	5,046	5,098	5,933	6,213	6,235
Litva	5,426	5,833	5,952	6,763	6,818
Luksemburg	7,054	6,946	6,910	7,228	7,122
Malta	5,964	6,302	6,627	6,300	6,346
Nizozemska	7,512	7,378	7,441	7,403	7,319
Poljska	5,822	5,791	6,123	6,260	6,442
Portugal	5,101	5,102	5,410	5,968	6,030
Rumunjska	5,033	5,124	5,945	6,589	6,491
Slovačka	5,969	5,995	6,173	6,469	6,257
Slovenija	6,060	5,848	5,948	6,650	6,743
Španjolska	6,322	6,329	6,310	6,436	6,421
Švedska	7,480	7,364	7,314	7,395	7,344
Ujedinjeno Kraljevstvo	6,883	6,867	6,814	6,796	6,749
Prosjek	6,954	6,914	7,104	7,368	7,332
Natprosječno sretnih zemlje (n; %)	8; 28,57	8; 28,57	5; 17,86	4; 14,29	3; 10,71

Izvor: obrada autora prema izvještajima *Country Economy (prema WHR)* [23. 5. 2024.]

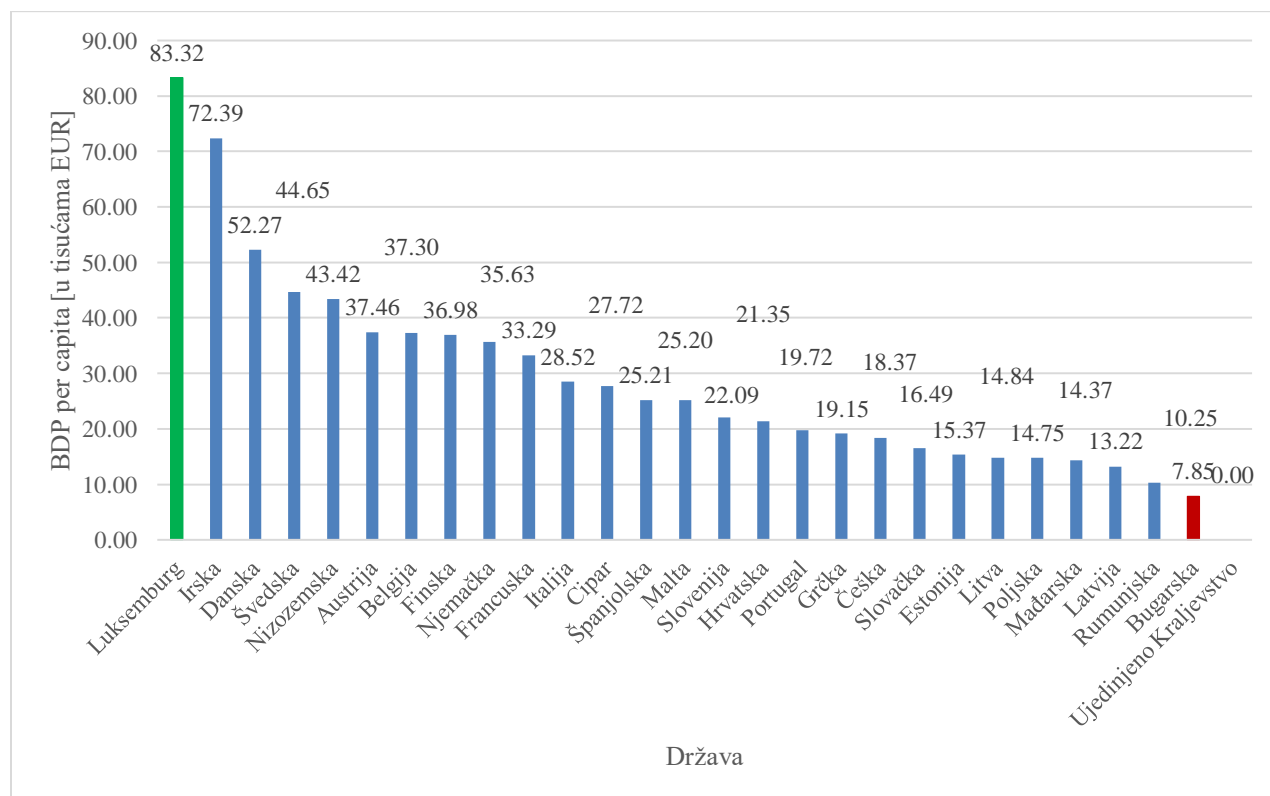
Napomena: prosjek izračunat za EU 27 i UK (28 zemalja)

Za 2012. godinu nema podataka u otvorenom pristupu (odnosno, onih kojima se može pristupiti bez plaćanja), ili su drugačije iskazani, zbog čega ova godina nije uključena u analizu. U analizu su uključene prva i zadnja dostupna godina (2013. i 2024.), izlazak iz recesije (2015.) i godina prije početka pandemije koronavirusa (2018.). Budući da 2024. godina još nije završila, u analizu je uvrštena i 2023. godina.

U **tablici 3.** prikazan je i prosjek razmatranih zemalja kako bi se moglo ustvrditi koje su zemlje u razmatranoj godini bile iznad, odnosno ispod prosjeka. Zelenom su bojom označene sve one zemlje koje su u razmatranoj godini bile iznad prosjeka. Vidljivo je kako se uglavnom ponavljaju iste zemlje kada se radi o onima koje su iznadprosječno sretne. U 2018. godini u tom smislu javlja se mali pad (Luksemburg, Irska i Belgija više nisu među natprosječno sretnim zemljama). Ovaj se udio još smanjio 2023. kada osim Belgije, Irske i Luksemburga, više niti Austrija nije bila natprosječno sretna zemlja. Kontinuirano natprosječno najsretnije zemlje su: Švedska, Danska, Finska (ujedno i najsretnija na svijetu). U aktualnoj godini samo su ove zemlje natprosječno sretnе. Za zaključiti je kako su dominantno najsretnije zemlje Sjeverne Europe, a prate ih druge razvijene zemlje Zapadne (npr. Nizozemska) i Srednje Europe (npr. Austrija).

Za iste se godine potom razmatra rang prema BDP-u za 2023. godinu. Luksemburg je izdvojenica koja prednjači po svom BDP-u *per capita*. Za Hrvatsku još nema službenih podataka na Eurostatu, stoga su podaci preuzeti sa Statiste. Prema njima, BDP *per capita* za Hrvatsku u 2023. godini iznosi malo preko 21 tisuće EUR, što Hrvatsku smješta odmah iza Slovenije. Ujedinjeno Kraljevstvo više nije u Europskoj uniji. Bugarska ima najmanji BDP *per capita* (**grafički prikaz 5.**).

Grafički prikaz 5. BDP *per capita* u EU 27 i UK (podaci samo za 2023.)

Izvor: obrada autora prema Eurostat, 2024

Napomena: Za Hrvatsku, podataka preuzet sa Statista, 2024

Po uzoru na rang prema sreći, dodan je i rang Hrvatske prema realnom BDP-u u europskom okruženju. Za odabrane je godine (2013., 2015., 2018. i 2023.) razmotren i BDP *per capita* za EU. Ujedinjeno Kraljevstvo uključeno je u onom periodu u kojem je bilo članicom Unije. Iz podataka u **tablici 4.** je vidljivo kako kontinuirano veći BDP *per capita* od prosjeka Unije imaju iste zemlje: Austrija, Belgija, Nizozemska, Švedska, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska (koja je u zadnjoj promatranoj godini na drugom mjestu) i Luksemburg (dugoročno izdvojenica). Ovih 11 zemalja čini oko 40% zemalja Unije. Pretežito se radi o zemljama Zapadne i Sjeverne Europe, uz pokoju zemlju u Srednjoj Europi, i to Njemačku, Austriju i Luksemburg. Zemlje Južne i Istočne Europe su ispod prosjeka Unije. Hrvatska u promatranim godinama nije ostvarila niti pola prosječnog BDP *per capita* u Europskoj uniji (**tablica 4.**).

Tablica 4. BDP *per capita* – EU i UK

EU 27 + UK	BDP <i>per capita</i> [u tisućama EUR]			
	2013.	2015.	2018.	2023.
Austrija	36.180	36.140	37.690	37.460
Belgija	33.490	34.360	35.510	37.300
Bugarska	5.390	5.700	6.330	7.850
Hrvatska	10.500	10.850	12.310	n/p
Cipar	20.450	21.120	24.500	27.720
Češka	15.160	16.290	17.990	18.370
Danska	44.410	45.630	48.450	52.270
Estonija	12.540	13.230	14.920	15.370
Finska	34.660	34.460	36.740	36.980
Francuska	31.170	31.540	32.800	33.290
Njemačka	33.330	34.130	35.650	35.630
Grčka	16.630	16.900	17.430	19.150
Mađarska	10.330	11.220	12.690	14.370
Irska	37.080	49.420	57.610	72.390
Italija	25.620	25.860	27.030	28.520
Latvija	9.980	10.760	12.140	13.220
Litva	10.810	11.620	13.400	14.840
Luksemburg	82.400	82.820	83.390	83.320
Malta	17.680	19.960	22.550	25.200
Nizozemska	38.180	39.170	41.450	43.420
Poljska	10.030	10.890	12.500	14.750
Portugal	16.050	16.620	18.190	19.720
Rumunjska	6.860	7.420	8.910	10.250
Slovačka	13.300	14.340	15.580	16.490
Slovenija	17.160	17.990	20.240	22.090
Španjolska	21.850	23.090	24.890	25.210
Švedska	40.310	42.180	43.130	44.650
Ujedinjeno Kraljevstvo	30.660	31.780	32.640	n/p
Prosjek (sa UK)	25.770	26.700	28.260	28.930*
Zemlje koje imaju veći prosjek od EU + UK (<i>n</i> ; %)	11; 39,29	11; 39,29	11; 39,29	10; 38,46

*samo EU 26

Izvor: obrada autora prema Eurostat, 2024

4.2.3. Usporedba sreće u Republici Hrvatskoj sa zemljama u regiji

U nastavku se uspoređuje Hrvatska u odnosu na izabrane zemlje u regiji. Kontinuirano najsretniji su Slovenci (kao što je vidljivo iz prethodne analize; oni su čak bili i natprosječni sretni 2021. – 2023. na razini EU). Također, kontinuirano najmanje sretni su stanovnici Sjeverne Makedonije. Hrvatska se u razdoblju 2019. – 2023. smjestila na trećem mjestu, dok je 2017. – 2019. bila na petom mjestu. Zbog toga se može govoriti o rastu sreće (2019. – 2021.). Upravo je u tom razdoblju sreća u Hrvatskoj imala najvišu ocjenu. Zanimljivo, Srbija je kontinuirano na drugom mjestu, a u

zadnjem je razdoblju (2021. – 2023.) čak ostvarila i najveći skok u odnosu na prethodni period i u odnosu na sve ostale zemlje svijeta (**tablica 5.**).

Tablica 5. Usporedba sa zemljama u regiji

RH i regija	Rangiranje prema sreći [rang u svijetu; ocjena; rang u regiji (1-6)]					
	2017. – 2019.		2019. – 2021.		2021. – 2023.	
Hrvatska	79. (5,505)	5.	47. (6,125)	3.	63. (5,942)	3.
Slovenija	33. (6,363)	1.	22. (6,630)	1.	21. (6,743)	1.
Srbija	64. (5,778)	2.	43. (6,178)	2.	37. (6,411)	2.
Bosna i Hercegovina	69. (5,674)	3.	67. (5,768)	4.	65. (5,877)	4.
Crna Gora	72. (5,546)	4.	75. (5,547)	5.	76. (5,707)	5.
Sjeverna Makedonija	90. (5,160)	6.	89. (5,199)	6.	84. (5,369)	6.

Izvor: obrada autora prema WHR, 2024; WHR 2022; WHR 2020

Sve u svemu, razvidno je kako u Hrvatskoj postoje još mnogobrojne mogućnosti unaprjeđenja sreće kod njezinih stanovnika.

4.2.4. Efekti sreće u odnosu na ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda

Održivi razvoj asocira na povezanost s ekologijom, no, prema Hessleu (2005), ekološka ravnoteža samo je jedan od oslonaca trokuta održivog razvoja. Uz ovu komponentu, trokut čine i ekonomska sigurnost te socijalna pravda (Borozan, 2012). Održivi razvoj definira se kao „...okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti” (Pavić-Rogošić, 2010: 2).

Održivi razvoj i sreća zapravo su neraskidivo povezani jer održivi razvoj pomaže u ostvarenju blagostanja za najveći broj populacije, dok zadovoljstvo i sreća koji nastaju iz blagostanja imaju tendenciju pokretanja građana da se opet posvete djelovanju u skladu s održivim razvojem. Kao što je sažela Freimann (2017): “Ekonomija sreće je ona koja ne teži zadovoljiti interes kapitala nego pojednostaviti život u zajednici i usrećiti svakog njezinog člana.” Ovo je pogotovo važno kada se uzme u obzir da održivi razvoj podrazumijeva razvoj koji će omogućiti dostojanstven život i budućim generacijama.

„Održivi razvoj je koncept koji u sebi uključuje strategije zaštite okoliša, a glavne ideje koje zastupa su održivost i raznolikost. Zbog toga se strategije održivog razvoja uključuju u sve razine vlasti, od lokalnih, regionalnih, nacionalnih pa sve do međunarodnih razina vlasti. Globalizacijski

procesu uvelike utječu na formiranje takvih politika koje u sebe implementiraju načela održivog razvoja“ (Cifrić, 2000: 235). Tako i Ujedinjeni narodi imaju zacrtane ciljeve održivog razvoja (slika 1.).

Slika 1. Ciljevi održivog razvoja prema UN-u

Izvor: Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2024

Ciljevi održivog razvoja prema UN-u su: svijet bez siromaštva, svijet bez gladi, zdravlje i blagostanje, kvalitetno obrazovanje, rodna ravnopravnost, čista voda i sanitarni uvjeti, pristupačna i čista energija, dostojanstven rad i gospodarski rast, industrija, inovacije i infrastruktura, smanjenje nejednakosti, održivi gradovi i zajednice, odgovorna potrošnja i proizvodnja, odgovor na klimatske promjene, očuvanje vodenog svijeta, očuvanje života na kopnu, mira, pravda i snažne institucije, partnerstvom do cilja (Institut za društveno odgovorno poslovanje, 2024 prema UN, 2016).

Cloutier i Pfeiffer (2015) proveli su studiju slučaja kojom su povezali neke od ciljeva održivog razvoja s potencijalnim utjecajima na sreću (tablica 6.).

Tablica 6. Utjecaj održivog razvoja na sreću

Cilj održivog razvoja	Utjecaj na sreću
Voda	učinkovitost; prikupljanje i ponovno korištenje (otpadnih) voda; obrazovanje u području upravljanja vodama
Otpad	recikliranje; centri za ponovnu upotrebu; formiranje komposta u zajednici; obrazovanje
Energija	obnovljivi izvori; lokalni izvori; obrazovanje
Izgradnja i infrastruktura	obnova; nove zgrade; pasivne kuće i NZH (engl. <i>Nearly – zero house</i>); stambeni prostori u skladu s okolišem; korištenje lokalnih materijala za izgradnju; poboljšanje pločnika/cesta; obrazovanje
Hrana	društveni vrtovi; tržnica u susjedstvu koja nudi proizvode malih, lokalnih proizvođača; permakulturni uzgoj; poljoprivreda koju podržava zajednica; obrazovanje
Transport	poboljšana prohodnost, pristupačnost; alternativni načini prijevoza (npr. javni prijevoz, bicikliranje); obrazovanje
Razvoj poslovanja i gospodarstva	otvaranje lokalnih radnih mjesta; pokretanje poslovanja u susjedstvu; obrazovanje za poduzetništvo
Projektiranje stambenih naselja	poljepšavanje; prostori za okupljanje (npr. klupčice, dječja igrališta, prostor za sport na otvorenom); poboljšanje parkova i zelenih površina; umjetnost; obrazovanje
Upravljanje zajednicom	udruge; susjedske politike; gradske politike; obrazovanje

Izvor: Cloutier i Pfeiffer, 2015: 6

Kao što je vidljivo, Cloutier i Pfeiffer (2015) u sve su ciljeve održivog rasta, ali i onim što je nužno za sreću, prepoznali obrazovanje. U kontekstu drugih ciljeva održivog razvoja UN-a, može se poduzeti sljedeće: češći besplatni zdravstveni pregledi (primjerice, javne zdravstvene akcije pregleda za sprječavanje melanoma), dostojanstvene plaće, potenciranje malih slobodnih knjižnica, ugostitelji koji pružaju "obrok za poslije" (tko god želi može platiti obrok, ostaviti račun na pultu, a onaj tko nema, može doći i s računom podići obrok), osvješćivanje o rodnoj ravnopravnosti i pružanje mogućnosti i ženama i muškarcima da napreduju u zanimanjima koja se smatraju tipičnima za suprotni spol, poticanje inovacija. Danas je razvidno kako su sreća i održivi razvoj kružno povezani, zbog čega djela koja doprinose održivom razvoju, doprinose i sreći čovjeka.

4.3. Makroekonomska politika u funkciji povećanja sreće građana

Posljednjih godina došlo je do značajnog napretka u globalnom mjerenju i razumijevanju sreće. Povećana dostupnost podataka o blagostanju pojedinca omogućila je istraživačima da prate trendove u zemljama te pokušaju shvatiti koji su čimbenici u smislu utjecaja na sreću najvažniji. Sve više znanstvenih radova potvrđuje kako institucije (u ovom kontekstu: pravila "igre", zakoni, običaji, norme, tradicije) prisutne u državama u kojima se mjeri sreća igraju veliku ulogu (Efendić i Pugh, 2015). Na primjer, kako navode Helliwell i sur. (2024), oni koji žive u nordijskim zemljama imaju visoku razinu sreće, iako te zemlje nisu uvijek najbogatije. Međutim, postižu visoke ocjene

u smislu demokratskih institucija koje dobro funkcioniraju i imaju visoku razinu povjerenja, međusobnog poštovanja i podrške u društvu. Jednako tako, zemlje koje se nalaze na dnu distribucije sreće obično imaju višu razinu korupcije, slabije institucije i višu razinu nepovjerenja prema drugima u društvu. Urednici WHR-a (Helliwell i sur., 2024) tvrde da bi cilj vlade trebao biti provedba onih politika koje su najbolje pozicionirane za povećanje sreće u društvu. Izazov tada leži u procjeni politika temeljenih na sreći – složenom zadatku koji zahtijeva pažljive analize troškova i koristi u smislu blagostanja stvorenog po osobi (Helliwell i sur., 2024).

U tom smislu, WHR sugerira upotrebu jedinstvene, demokratske i lako razumljive mjere sreće. Ova mjera također mora obuhvatiti reprezentativan skup ljudi. Metodologija mjerenja sreće koju provodi WHR u tom se pogledu za sada čini najboljom, ali potrebni su daljnji naponi kako bi se mjerenjima obuhvatile i druge ciljne skupine, primjerice oni iz ranjivih skupina koje su manje zastupljene u nacionalnim istraživanjima, i, što je možda najizazovnije, razmotriti sreću budućih generacija koje će se tek roditi. WHR u konačnici apelira na vlade – one ne bi trebale težiti samo povećanju prosječne sreće, već i obratiti pozornost na one koji su u bijedi i siromaštvu i nastojati potpuno eliminirati tako niske razine sreće (Helliwell i sur., 2022).

Ako bi, kao što WHR zagovara, sreća postala cilj vlade, mnogi lokalni i nacionalni prioriteti bi se mogli promijeniti, a težine / ponderi pridani različitim politikama i ulaganjima u njihovu realizaciju bi se također mogli promijeniti. Na primjer, liječenje stanja mentalnog zdravlja može se smatrati jednako važnim kao i liječenje fizičkih bolesti; poboljšanje nemonetarnih aspekata rada smatralo bi se ključnim uz poboljšanje plaća, a ulaganjima u društveni kapital koja stvaraju koheziju i osjećaj pripadnosti može se posvetiti jednaka pozornost kao ulaganjima u fizičku infrastrukturu. Međutim, put do toga da sreća postane izričiti cilj svih vlada nije jednostavan. Kao što WHR tvrdi, vlade možda nemaju uvijek sposobnost da učinkovito ostvare ovaj cilj. Autori WHR-a, Helliwell i sur. (2022), tvrde da su ulaganja u državne kapacitete – kao što su fiskalni kapacitet države (njena sposobnost prikupljanja novca), kolektivni kapacitet (njena sposobnost da pruža usluge) i pravni kapacitet (vladavina prava i regula) – središnji elementi u stvaranju sretnih zemalja. Isto vrijedi i za izbjegavanje (građanskog) rata i postizanje mira bez represije.

Dakle, u sljedećem desetljeću ima još mnogo posla za sve države svijeta. Za neke zemlje sljedeći korak može biti korištenje sreće kao alata za davanje prioriteta politikama koje povećavaju

dobrobit njihovih građana. Za druge, prvi korak može biti stvaranje i cementiranje institucija koje mogu olakšati taj proces (Cotofan, 2024).

Kao što je već prikazano u redu, makroekonomski pokazatelji ne moraju nužno, a ponekada i zbilja nisu, dobri pokazatelji sreće u nekom društvu, uglavnom su vezani uz to što bi trebalo napraviti za mjerenje sreće. U demokratskim zemljama utemeljenim na otvorenom društvu i vladavini prava, ideja da bi se Vlada trebala baviti jedinstvenim Nacionalnim indeksom sreće kako bi obuhvatila razinu u razvoju sreće u društvu pomalo je zastarjela (Frey i Gallus, 2012). Frey i Gallus (2012) smatraju kako u demokratskim društvima političari na vlasti imaju snažan poticaj i značajne mogućnosti za manipulaciju nacionalnog indeksa sreće. Umjesto zagovaranja uvođenja jednog indeksa, kao politički cilj, akademici i šira javnost trebali bi podržati upravo suprotno: mnoge različite indekse sreće, koji će se međusobno dopunjavati i moći usporediti. Ovo će omogućiti svakom građaninu da uspoređi različite indekse i odabere jedan ili one koje smatra prikladnim. Zbog toga bi poželjno rješenje bilo da institucije zemlje jamče mogućnost za organizacije koje su neovisne o vladi da predlože svoje indekse sreće, koji onda mogu ući u konkurenciju i time povećati opću kvalitetu i pouzdanost različitih indeksa – uključujući i onaj koji propagira vlada. Kreiranjem konkurencije, pojedinačni će pokazatelji imati veću vjerojatnost pokazati se vjerodostojnijima jer, na primjer, političari koji žele predložiti pokazatelj imaju poticaj za njegovo dokazivanje, ako žele da ga se uzme u razmatranje. Oni koji uvode indikator će morati uvjeriti javnost u njegovu pouzdanost istovremeno uvažavajući druge pokazatelje, odnosno morat će se baviti radom na kvaliteti pokazatelja. Takav pristup omogućuje da se uzmu u obzir spoznaje proizašle iz istraživanja sreće i da ih se ugradi u demokratsko okruženje (Frey i Gallus, 2012).

U konačnici, vidljivo je kako je trenutni fokus makroekonomske politike BDP, ali isti ne vodi računa o sreći građana. Ostaje za vidjeti bi li se sreća građana povećala učinkovitijim rabljenjem instrumenata makroekonomskih politika kojima bi se moglo relaksirati, primjerice, troškovno opterećenje građana. Osim toga, izmjene politika treba pratiti odgovarajući zakonodavni i normativni okvir te povećanje kredibiliteta institucija smanjenjem korupcije.

5. ZAKLJUČAK

Ovim je radom naglašena razlika između tradicionalne ekonomije i ekonomije sreće, odnosno suvremenog pristupa ekonomiji. Radom je dan prikaz i analiza dinamike razvoja sreće u Republici Hrvatskoj od 2017. do 2023. godine. U tom je periodu uspoređena sreća u Hrvatskoj u odnosu na 20 najsretnijih zemalja u svijetu, u odnosu na zemlje Europske unije i Ujedinjeno Kraljevstvo te u odnosu na izabrane zemlje u regiji. Dodatno, usporedba je izvršena i za specifične godine: 2013. (prva dostupna godina) i 2015. (izlazak iz recesije).

Zanimljivo, kada se indeks sreće staviti u kontekst s BDP-om, dolazi se do rezultata koji pokazuju razilaženje između ovih varijabli, odnosno one divergiraju u razdobljima 2015. – 2017. te 2019. – 2020. Ovo zapravo ukazuje na to da BDP nije dobar pokazatelj sreće građana. Rezultati usporedbe sreće u Republici Hrvatskoj i drugim zemljama svijeta u razdoblju 2017. – 2019. Hrvatsku svrstavaju na 79. mjesto (od 153), u razdoblju 2019. – 2021. Hrvatska je na 47. mjestu (od 146), a u razdoblju 2021. – 2023. na 63. mjestu (od 143 zemlje). Posebno zanimljivo je što su građani bili najsretniji upravo u vremenu krize izazvane koronavirusom. Što se tiče zemalja u regiji, građani Hrvatske uglavnom su oko sredine što se tiče ranga sreće, s tim da su u periodu 2017. – 2019. bili na predzadnjem mjestu, gotovo najnesretniji. Hrvatska ima kontinuirano ispodprosječan BDP *per capita* (kada se u obzir uzmu druge zemlje EU), a također su i ispodprosječno sretni. Najsretnije zemlje u EU (ali i svijetu) su one u Sjevernoj i Zapadnoj Europi. Rezultati istraživanja ukazuju na to da postoji značajan prostor za unaprjeđenje hrvatske pozicije po pitanju sreće u Europi i svijetu, mahom kroz modeliranje makroekonomskim politika te potenciranje realizacije ciljeva održivog razvoja.

Buduća istraživanja mogu se fokusirati upravo na efekte sreće u odnosu na pojedine ciljeve održivog razvoja te na potencijal korištenja makroekonomskih instrumenata u cilju povećanja sreće građana.

LITERATURA

1. Agrawal, S., Sharma, N., Bruni, M.E., Iazzolino, G. (2023). Happiness economics: Discovering future research trends through a systematic literature review, *Journal of Cleaner Production*, 416, 137860.
2. Benić, Đ. (2016). *Makroekonomija*, Školska knjiga, Zagreb
3. Blanchflower, D.G., Oswald A.J. (2008). Hypertension and happiness across nations *Journal of Health Economics*, 27 (2), 218-233.
4. Borozan, Đ. (2012). *Makroekonomija*, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek
5. Cloutier, S., Pfeiffer, D. (2015). Sustainability through happiness: a framework for sustainable development. *Sustainable Development*. 23.
6. Cotofan, M. (2024). *What is the role of government in creating a happier world?* Dostupno na: <https://www.economicsobservatory.com/what-is-the-role-of-government-in-creating-a-happier-world> pristupljeno: 19. 06. 2024.
7. Country Economy. (2024). *Croatia - World Happiness Index*. Dostupno na: <https://countryeconomy.com/demography/world-happiness-index/croatia> pristupljeno: [19. 05. 2024.]
8. DiTella, R, MacCulloch, R, Oswald, A. J. (1999). *The macroeconomics of happiness*, ZEI Working Paper, No. B 03-1999, Rheinische Friedrich- Wilhelms-Universität Bonn, Zentrum für Europäische Integrationsforschung (ZEI), Bonn
9. Efendić, A., Pugh, G. (2015). Institutional effects on economic performance in post-socialist transition: a dynamic panel analysis. *Acta Oeconomica*, 65(4), 503-523.
10. Eurostat. (2024). *BDP per capita*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en , pristupljeno: 10. 06. 2024.
11. Falissard, B. (2016). Chapter 1 - Positive Mental Health—What Is It, How Is It Recognized, and Can It Be Achieved?, Editor(s): Matthew Hodes, Susan Gau, *Positive Mental Health, Fighting Stigma and Promoting Resiliency for Children and Adolescents*, Academic Press, pp. 3-13, ISBN 9780128043943, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-804394-3.00001-2>.
12. Ferrer-i-Carbonell, A., Frijters, P. (2004). How important is methodology for the estimates of the determinants of happiness?. *The Economic Journal*, 114(497), 641–659.
13. Franch Parella, J. (2018). Should We Fear Deflation? An Economic Analysis. *Journal of Business & Economic Policy*, 5(1), 22–30.
14. Frankel, J., Vegh, C., Vuletin, G. (2011). Fiscal policy in developing countries: Escape from procyclicality. *VoxEU*
15. FRED. (2024). Real Gross Domestic Product for Croatia. Dostupno na: <https://fred.stlouisfed.org/series/CLVMNACSCAB1GQHR> pristupljeno: [23. 5. 2024.]

16. Freimann, A. (2017.) *Intervju: Anita Freimann- doktorica sreće: Suočite se sa strahom, napustite zonu komfora, sreća je izvan tog kruga*. Dostupno na: <http://www.samopozitivno.com/intervju-anita-freimann-doktorica-srece-suocite-se-strahom-napustite-zonu-komfora-sreca-tog-kruga-2/> pristupljeno: [19. 05. 2024.]
17. Frey, B. S., Gallus, J. (2012). Happiness policy and economic development. *International Journal of Happiness and Development*, 1(1), 102-111.
18. Frey, B.S., Stutzer A. (2000). Happiness, economy and institutions. *Economic Journal*, 100 (466), 918-938.
19. Glicken, M.D., Robinson, B.C. (2013). Chapter 13 - Quality of Life Treatment and Workplace Problems, Editor(s): Morley D. Glicken, Bennie C. Robinson, In *Practical Resources for the Mental Health Professional, Treating Worker Dissatisfaction During Economic Change*, Academic Press, pp. 241-263, ISSN 18730450, ISBN 9780123970060, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-397006-0.00013-0>.
20. Gotise, P., Upadhyay, B. K. (2018). Happiness from ancient Indian perspective: Hitopadeśa. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 19(3), 863–879.
21. Han, S.J., Koh, S., Napa Scollon, C. (2015). Subjective Wellbeing and Culture, Editor(s): James D. Wright, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)*, Elsevier, 73, 643-647.
22. Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., Wang, S. (Eds.). (2022). *World Happiness Report 2022*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
23. Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., Wang, S. (Eds.). (2024). *World Happiness Report 2024*. University of Oxford: Wellbeing Research Centre.
24. Helliwell, John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs, Jan-Emmanuel De Neve, eds. (2020). *World Happiness Report 2020*. New York: Sustainable Development Solutions Network
25. Horvat, J. (2023) *Akademski bonton: (Ne)pisana pravila akademske zajednice*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku.
26. Husnjak, I. (2011). *Financijska kriza i ekonomija sreće: utjecaj recesije na sreću*. Diplomski rad, Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/520388?rad=520388> [pristupljeno: 30.5.2024.]
27. Institut za društveno odgovorno poslovanje. (2024). *17 Ciljeva održivog razvoja*. Dostupno na: <https://idop.hr/ciljevi-odrzivog-razvoja/> [pristupljeno: 25.06.2024.]
28. Kagan, J. (2021). *Gross National Happiness (GNH): Definition of Index and 4 Pillars*. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/g/gnh.asp> pristupljeno: [19. 5. 2024.]
29. Krasnec, T. (2014). *Propao bečarac? Sud EU presudio da se plaća trošarina na rakiju*. Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/sud-eu-morate-placati-trosarine-i-ako-pecete-rakiju-za-osobne-potrebe-932437> pristupljeno: [19. 05. 2024.]
30. Krueger, D. (2009). *Intermediate Macroeconomics*. Prijevod i prilagodba: Bićanić i sur. Dostupno na:

- https://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/za%20studente/elektronicki%20udzbenici/Krueger_Makroekonomika.pdf pristupljeno: [09. 06. 2024.]
31. Liberto, D. (2023). *Happiness Economics: What it is, How it Works*. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp> pristupljeno: [25. 5. 2024.]
 32. Mathai, K. (n/p). *Monetary policy: stabilizing prices and output*. IMF, Dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/Monetary-Policy> pristupljeno: [19. 3. 2024.]
 33. Mota, G.L. (2022). Unsatisfying ordinalism: The breach through which happiness (re)entered economics, *Regional Science Policy & Practice*, 14(3), 513-529.
 34. Nilsson, A.H., Eichstaedt, J.C., Lomas, T. (2024). The Cantril Ladder elicits thoughts about power and wealth. *Nature Scientific Reports*. 14, 2642.
 35. OECD. (2024). *How's life?* Dostupno na: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/#/111111111111> pristupljeno: [25. 5. 2024.]
 36. Ortiz-Ospina, E., Roser, M. (2024). *Happiness and Life Satisfaction*. Dostupno na: <https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction#higher-national-incomes-go-together-with-higher-average-life-satisfaction> pristupljeno: [25. 5. 2024.]
 37. Pavić-Rogošić, L. (2010.) *Održivi razvoj*, Odraz, Zagreb, Dostupno na: http://www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf pristupljeno: [10. 05. 2024.]
 38. Piekałkiewicz, M. (2017). Why do economists study happiness? *Economic and Labour Relations Review*, 28(3), 361-377.
 39. Rayo, L., Becker, G.S. (2007). Habits, peers and happiness: an evolutionary perspective. *American Economic Review*, 97(2), 487–491.
 40. Richardson, J. A. (2023). How does Gross National Happiness offer an integrated perspective linked with health, economics, and nature?, *Journal of Ayurveda and Integrative Medicine*, 14(1), 100601.
 41. Statista. (2024). Croatia: *Gross domestic product (GDP) in current prices from 1999 to 2029 (in billion U.S. dollars)*. Dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/350938/gross-domestic-product-gdp-in-croatia/> pristupljeno: [19. 05. 2024.]
 42. Stutely, R. (2007). *Ekonomski pokazatelji: smisao ekonomije i ekonomskih indikatora*, Masmedia i Poslovni dnevnik, Zagreb
 43. Syamili, M.S., Takala, T., Korrensalo, A., Tuittila, E. (2023). Happiness in urban green spaces: A systematic literature review, *Urban Forestry & Urban Greening*, 86, 128042.
 44. Štojs, L. (2019). *Povezanost indeksa sreće s razvojem društva*. Završni rad, Sveučilište J. Dobrile, Pula
 45. The Global Economy. (2024). *Download economic data*. Dostupno na: <https://www.theglobaleconomy.com/download-data.php> pristupljeno: [19. 05. 2024.]
 46. Tica, J. (2020). *Makroekonomija II*, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb

47. Veenhoven, R. (2007). *Measures of Gross National Happiness*, Published in: OECD: Statistics, Knowledge and Policy. Measuring and fostering the progress of societies (2007): pp. 231-253. DOI: 10.5093/in2009v18n3a8.
48. Vegh, C., Vuletin, G. (2012). Overcoming the fear of free falling: Monetary policy graduation in emerging markets, in *The role of Central Banks in financial stability: How has it changed?*, Federal Reserve Bank of Chicago.
49. WHR. (2023). *World Happiness Report*. Dostupno na: <https://worldhappiness.report/> pristupljeno: [9. 3. 2024.]
50. Zelenika, R. (1998). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Rijeka

POPIS TABLICA

Tablica 1 – Rangiranje država prema sreći – top 20, svjetska razina.....	16
Tablica 2 – Rangiranje država prema sreći – EU i UK.....	17
Tablica 3 – Indeks sreće u odabranom razdoblju u EU.....	19
Tablica 4 – BDP <i>per capita</i> – EU i UK	22
Tablica 5 – Usporedba sa zemljama u regiji.....	23
Tablica 6 – Utjecaj održivog razvoja na sreću.....	25

POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

Grafički prikaz 1 – Dinamika kretanje realnog BDP-a u RH.....	13
Grafički prikaz 2 – WHR za RH 2013. – 2024.....	14
Grafički prikaz 3 – Trend kretanja BDP-a i indeksa sreće za 2013. – 2024.....	14
Grafički prikaz 4 – Sreća u EU 27 i UK (podaci samo za 2023.).....	18
Grafički prikaz 5 – BDP <i>per capita</i> u EU 27 i UK (podaci samo za 2023.).....	21

POPIS SLIKA

Slika 1 – Ciljevi održivog razvoja prema UN-u.....	24